

AGNÈS MARTIN-LUGAND

Muž, ktorý šiel
po klúkatých
cestách

Lindeni

Muž, ktorý šiel po kľukatých cestách

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindenisk.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Agnès Martin-Lugand
Muž, ktorý šiel po kľukatých cestách – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

Muž, ktorý šiel
po klúkatých cestách

AGNÈS MARTIN-LUGAND

Muž, ktorý šiel po klúkatých cestách

Z francúzštiny preložila Zuzana Szabóová

Ljndeni

*Pre Guillauma, Simona-Aderawa a Rémi-Tarika,
moje najúžasnejšie oklúky*

*„Hovor mi, Múza, o chytrom mužovi,
ktorý sa veľa nablúdil po šírom svete,
keď vyvrátil posvätnú Tróju, uvidel mestá
a spoznal zmýšľanie premnohých ľudí,
vo svojom srdci vytrpel na mori preveľa
strastí, snažiac si zachrániť život...“*

Homér
Odysea, Prvý spev¹

*„Možno oplakávať človeka,
o ktorom nevieme, že zomrel?“*

Cléopâtre Athanassiou
*Ulysse... Une Odyssée Psychanalytique
(Odysseus... Psychoanalytická odysea)*

---

¹ Homéros: Odysseia. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1966.
Preložil: Miloslav Okál.

~ 1 ~

Gary

More mi vždy bolo verné, nikdy ma nezhradilo. Zahrávalo sa so mnou a zastráňovalo ma, no vždy sme sa zmierili. Milujeme sa štyridsaťjeden rokov. Prvý raz som sa doň ponoril v deň, keď som dovŕšil štvrtý rok života. Vraví sa, že deti si v takom veku vedome nevytvárajú spomienky. O mne to neplatí. Iba žeby to nebola spomienka, ale moja utkvelá predstava. Povieťte mi, že na tom nezáleží a podstatné je, čo vo mne zostalo a čo ma od tej chvíle utváralo. Od chvíle, keď ma otec hodil do vody a vyhlásil, že je najvyšší čas, aby som sa naučil plávať. Nezačal som sa zmietat', aby som sa dostal von, nezľakol som sa. Akoby som na to čakal. Akoby som sa pre potápanie narodil. Moje ruky aj nohy sa inštinktívne dali do pohybu. Plával som dosť nezvyčajným štýlom, ale napredoval som. Chcel som zostať pod vodou. Zakaždým, keď ma rodičia vytiahli na vzduch, vykĺzol som im z rúk ako úhor, vrátil sa dolu a kochal sa úchvatným tancom

bublín stúpajúcich k hladine. Dodnes cítim tú túžbu zostať čo najhlbšie. Iba mne sa zdalo, že som neuveriteľne hlboko, ale v tej chvíli som mal pocit, že som sa dotkol hlbokomorského dna. Bytostne ma to naplňalo.

Ten deň rozhodol o mojom živote.

O mojom živote, ktorý sa chýlil ku koncu tam, kde sa začal. Morská hlbina, žena môjho života, jediná, ktorá mi odpúšťala slabosti, znášala moje nedostatky, sa teraz rozhodla, že ma pohltí. Očakával som niečo veľkolepejšie, vždy som si vravel, že by som mohol odísť, keď sa mi raz minie vzduch v pľúcach, istotne nie ovešaný kyslíkovými bombami. A predsa sa ma zmocnil závrat, keď som po pokojnom potápaní stúpil k hladine. Veľmi dobre som vedel, čo sa so mnou deje. Inokedy by to bola celkom neškodná záležitosť. V ktorýkoľvek iný deň. Dnes som sa nemal potápať. Bol som na tom mizerne. Hučalo mi v ušiach. Bol som unavený a vyčerpaný. Takmer celú noc som prepil, aby som otupil bolesť.

Točila sa mi hlava, myšlienky sa mi plietli. Ešte pred chvíľou som vedel, že mierim k svetlu, uvedomoval som si, kde je dno a kde hladina. Odrazu som stratil všetky orientačné body. Nevedel som, kde som. Ráno som potreboval ísť k vode, na miesto, kde som najšťastnejší, dovolil som si byť sám, zaobísť sa bez spoločníka. Vedome som zanedbal zásady bezpečnosti, ktoré som vstiepal každému, kto sa chcel potápať. Zásady bezpečnosti, ktoré som poznal skôr, než sa potápanie stalo mojím povoláním. Ale dnes som chcel vypnúť. Zabudnúť. A pretože som chcel za-

budnúť, nepotrvať dlho a zabudne sa na mňa. Keby som sa nešiel potápať sám ako hlupák, mohol som dať spoločníkovi znamenie, chytiť ho za plutvu, vedel by som, že ma tá slabosť nepremôže. Pre svoju zatrpknutosť som bol sám. Nikto ma nezachytí a nevytiahne. Pritom som bol tak blízko, vzduch som mal na dosah. Vedel som, čo mám urobiť, zažil som to už niekoľko ráz. No cítil som, že na to nemám silu a možno ani chuť. Bolo také príjemné takto odchádzať. Čoskoro stratím vedomie, nebudem cítiť už nič. Lutoval som len to, že nie som v najtemnejšej hlbine. Keby som bol na dne, pokojne by som sa tomu poddal. Nehneval a nehanbil by som sa, že končím práve takto.

Čo sa so mnou deje?

S úľavou som privítal prvé príznaky straty vedomia, onedlho prestanem myslieť. Napokon, nikoho som neopúšťal. Nebolo veľa tých, ktorí by za mnou smútili. Nemalo ma teda čo zburcovať, nič ma nenútilo upnúť sa na akúkoľvek maličkosť, ktorá by mi nedovolila, aby som sa poddal. Iba som dúfal, že ak ma nájdú, niekomu napadne vysypať môj popol do mora. Pomyslel som si, že s tou, ktorá je zodpovedná za môj hnev a únavu, môžem rátať, nebola ďaleko. Správa o mojej smrti sa jej isto donesie do uší, zosmutnie, ale nie nadhlo, urobí len to, čo treba. Čakal ju nový život. Ona našla spôsob, ako zostať na pevnej zemi. Ja nie. Ona na zemi niečo po sebe zanechá. Ja nie. Nijakú stopu. Žiadnu sirotu.

Necítil som už takmer nič. Zrak sa mi čoraz väčšmi zastieral. Ústa pustili regulátor, o chvíľu sa mi minie

kyslík, a to je dobre. Je to také jednoduché. Načo bojovať? Nič ma nedržalo. Uvoľnil som sa, bol som tam, kde som patrila. Voda bola môj živel, dala mi život aj mi ho brala, takýto koniec má svoju logiku. Moje telo ani myseľ už nebojovali. Prijímal som svoj osud, jeho strojcom som bol iba ja sám.

Všetka tá modrá, nekonečná, očarujúca modrá, taká omamná modrá. Bolo to krásne, bolo to studené aj teplé, bolo to plné života. V hmle, ktorá ma obklopovala, som sa s čoraz ťažším telom v očarení posledný raz kochal nádherou mora. Nohy a ruky vzdali boj a dali sa unášať. Cítil som, ako ma to vtáhuje. Dno ma volalo. Neodolateľne ma priťahovalo.

Tlmený hluk a iskrivý vír mi zabránili zatvoriť oči, hoci som cítil, ako sa mi prevracajú pod viečkami. Zjavil sa predou mnou mohutný tieň, pridržiaval mi na ústach dýchací regulátor a mocne mi stisol ruku. Tieň ma temným panovačným pohľadom vrátil do reality. Tieň isto nevydrží dlho, nebol to tieň potápača, nemal výstroj. Konečne som ten tieň spoznal. Ivan. Urobil mi láskavosť a vo svojom člne ma samého priviezol na more. Na nič sa nevypytoval, nič som mu nevsvetľoval. Dôveroval mi. „Ak sa chceš potápať sám, je to tvoja vec, lebo ak ty nevieš, čo robíš, nevie to nikto.“ Stačilo, že sa zjavil pod vodou, a závrat ma prešiel. Malátnosť pominula. Nohy sa dali do pohybu. Do tela sa mi vracal život. Ivan sa na mňa posledný raz pozrel, aby sa uistil, že nevyvediem nejakú kravinu. Silnejšie som zamával plutvami, aby som mu dal znamenie, a postrčil ho na vzduch, keby som sa nerozhýbal, začal by mu chýbať. Aj ja som pomaly

stúpala, vrátili sa mi reflexy. Uprene som hľadel na odraz Ivanovej tváre, ktorá ma sledovala nad hladinou. Upol som sa na ňu. Keď som vystrčil hlavu z vody, zistil som, že mám masku plnú slz. Zakvačil som sa o loď, Ivan ma schmatol a s vypätím všetkých síl ma vytiahol na palubu. Zvalil som sa a začal zápasit' s výstrojom, ktorého som sa chcel zbaviť. Ivan mi opäť mlčky priskočil na pomoc. Keby som mohol, roztrhal by som si kombinézu. Vo svojej druhej koži som sa dusil. Podarilo sa mi vysúkať trup. Vzduch a slnko na pokožke ma trochu upokojili. Preplazil som sa k okraju lode, vyklonil sa, uprene som sa zadíval dolu do vody, bol som ako uhranutý, nemohol som odtrhnúť zrak a premkol ma strach.

Prvý raz som pocítil strach. Strach, ktorý sa nedá porovnať s návalmi paniky, aké poznajú všetci potápači. Bolo to čosi hlbšie, čosi ešte nebezpečnejšie. A neznáme. Žalúdok sa mi stiahol v hroznom kŕči a povracal som sa. Hodnú chvíľu som vyvrhoval svoju slabosť, svoj hnev.

– Gary, vieš, že milujem adrenalín, – povedal mi Ivan pokojne, skôr než vybuchol. – Ale kurva! Čo si tam dole stváral? Doriti! Mohol si tam skapať!

A ty so mnou...

– Odvez ma na pevnú zem, Ivan, prosím.

Cúvol som a schúlil sa pri stene nafukovacieho člna. Môj záchranca sa na mňa díval s nepokojom v očiach. Moje mlčanie ho rozladilo, vzdychol si a vyrazil vpred. Boli sme ďaleko za koralovým útesom. Čln rozrážal vodu, kropaje ma bodali do tváre, trieštili sa mi na pokožke. Cítil som, ako voda jatrí moje rany.

Keď Ivan prirazil čln k pontónu, vyskočil som a sám neviem, kde sa vo mne vzal ten príval energie. Priskočil ku mne a chytil ma za plece, aby ma zadržal.

– Nemal by si náhodou ísť k lekárovi, Gary?

– Načo?

Otočil som sa k nemu, naozaj mal o mňa obavy.

– Mrzí ma, čo sa stalo.

Podal mi ruku, stisol som ju, nespúšťajúc z neho oči.

– Netráp sa, nikomu nič nepoviem, – vyhlásil.

Nezmohol som sa na slovo, poďakoval som mu kývnutím hlavy. Nebol som schopný vysvetliť mu, že som možno prišiel o všetko. Prácu. Sebadôveru. Život. Pustil som jeho ruku a pobral som sa preč.

~ 2 ~

Gary

Myslel som iba na jedno: zatvoriť sa doma a pokúsiť sa pochopiť tú príhodu. Ako ináč nazvať, čo sa práve stalo? Bosý, iba v kombinéze rozopnutej až po bedrá som kráčal po pontóne. Keď som vošiel do piesku, uvedomil som si, že som výstroj nechal v Ivanovom člne. Bez neho som bol ako nahý. Nahý a neschopný vrátiť sa rovnakou cestou späť a vziať si ho. Kráčal som po pláži Ermitáž, pohľad stratený v diaľke, nevšimával som si ľudí, ktorí ma míňali a zdravili, nepočúval som – ešte aspoň chvíľu – virvar vo svojej hlave, odmietal som sa zrútiť pred očami všetkých, pred očami neznámych, pred očami Ivana, ktorý ma bezpochyby pozorne sledoval. Mal som toho chlapíka rád a myslím, že to bolo vzájomné. Neskôr sa k nemu v mysli vrátim a najmä sa mu poďakujem, ako sa patrí. V tej chvíli by som to nezvládol, bol som príliš zmätený. Dokedy? Bol som schopný vyrovnáť sa so svojou slabosťou? Po takom dlhom čase som sa považoval za silnejšieho.

– Gary?

Keď som začul Lujzin hlas, sotva badateľne som spomalil.

– Hľadala som ťa. Chcela som si prejsť plán na pozajtra. Môžeš na minútku?

– Nie! – podarilo sa mi vyjachtať.

Prekvapilo ma, ako drsne a chrapľavo znel môj hlas, akoby mi vôbec nepatrilo. Istotne zaskočil aj Lujzu, lebo ma schmatla za ruku a zadržala, keď som prechádzal okolo nej a nevenoval jej ani pohľad. Musel som zastať, nemal som na výber. Cívil som na jej ruku na svojej a zápasil s návalmi nevoľnosti, ktorú vo mne vyvolal jej dotyk. Do úst sa mi vovalila pachuť žľče.

– Musíme sa porozprávať, Gary. Tvoj včerajší odchod vyzeral skôr ako útek.

– Prečo? – vyštekol som a musel som siahnúť na dno svojich síl, aby som zniesol pohľad na jej tvár, na jej telo. – Prečo si ma zavolala?

– Už som ti to povedala. Si najlepšii.

Zvraštila obočie, očividne bola znepokojená.

– Čo sa s tebou deje? Vyzeráš naozaj hrozne.

– A ty si stále rovnako milá...

Premeriavala si ma čoraz podozrievavejšie.

– Mal si vo vode problém? Musíš mi to povedať, aby...

– Vo vode nemám nikdy problém, už si zabudla? Teraz nemám na teba čas. Stretneme sa pozajtra na lodi. Všetko bude pripravené, dôveruj mi.

Vymanil som sa jej, možno až príliš prudko, a pridal som do kroku, vzdal'oval sa od jej výkrikov, prasto od nej. Od nej a od toho, čím bola.

O niekoľko minút som otvoril dvere chatky, v ktorej som býval počas každého pobytu na ostrove Réunion. Bol som tam už tri mesiace. Možno príliš dlho. Zamkol som na dva západy, to som nikdy nerobil. U mňa boli dvere vždy otvorené – pokiaľ ide o to, čo bolo vnútri, chladničku a matrac. Zatiahol som to, čo mi slúžilo ako závesy. Potreboval som tmú. Potreboval som, aby ostatní pochopili, že potrebujem pokoj. Nutne som musel byť sám.

Zvliekol som svoju druhú kožu. Keď zo mňa kombinéza sklzla, rozbolelo ma celé telo. Koľko rokov som nosil tú ochrannú vrstvu? Strhol som zo seba životne dôležitý orgán, kusy svojho tela. Zbavil som sa ho, tak ako vo vode zo sprchy rozpúšťam povlak soli, ktorý sa mi usadil na pokožke. Zliezol zo mňa sám od seba, akoby ho moja koža odpudzovala, akoby to bolo čosi navyše, akoby som dospel do bodu, z ktorého niet návratu. Biely povlak, ktorý sa na mne usádzal štyridsať rokov, sa rozpúšťal, až sa navždy stratil. Ako dôležitý dokument, ktorý spálime, aby nás viac nezosmiešňoval, aby sme mohli uveriť, že nikdy nejestvoval. Dá sa naň zabudnúť? O tom som pochyboval.

Blúdil som po miestnosti, ktorá bola mojou izbou, obývačkou a kuchyňou v jednom. Nakoniec som z chladničky vydoloval pivo, ktoré som ušetril pri včerajšom opíjaní. Roztiahol som všetky závesy, potvárať okná a sadol si na verande. Zvliezol som sa do veľmi pohodlného dreveného kresla. Nevedel som byť zatvorený. Čokoľvek by som tvrdil, čokoľvek

sa stalo vo vode či v mojom živote, potreboval som vzduch a pohľad na more. Dnes by som uvítal besniace temné rozbúrené more, v ktorom platí zákaz potápania. Potreboval by som byť na severnej pologuli, v Británii či Írsku, a najmä uprostred zimy. Bol som precitlivený a stiesnený, tyrkysová voda Indického oceána a réunionská lagúna, ktoré priťahovali státisíce turistov, neladili s mojím rozpoložením. Vystrel som nohy a zhlboka sa nadýchol, aby som sa trochu upokojil, a dal si glg piva. Keby ma tak alkohol otupil a pomohol mi zabudnúť. Poznal som sa, zniesol som príliš veľa. Prečo si Lujza musela na mňa počkať na pláži práve po *tom*? Inokedy by som sa možno zachoval ináč, zahrál divadielko, zmohol sa na pár milých slov či taktnú poznámku alebo vecne zareagoval na to, čo odo mňa očakávala.

Chcel by som sa tešiť, že jej to vyšlo, vždy som jej želal, aby bola šťastná, ale po tom, ako odporne sa zachovala, to bolo nad moje sily. Ako som ju mohol tak veľmi milovať? Tá žena by ma pravdepodobne o všetko pripravila. Keby sa tu nevyhodila a nerozhodla sa zamestnať ma, nešiel by som sa potápať sám a necitol sa v takej situácii. Nevystavil by som nebezpečenstvu seba ani Ivana, nebol by som totálne stratený a nemusel premýšľať, ako prehlušiť túžbu zostať na dne, ktoré ma prvý raz v živote stiahlo k sebe.

Odkedy som naozaj začal s potápaním, nie ako štvorročný drobec, ktorý sa mi pri závrate zjavil ako príznak, ale s tým skutočným, s tým, pre ktoré som sa všetko naučil, s ktorým som začal brázdiť jednu potá-

pačskú lokalitu za druhou, s tým, ktoré sa stalo mojím povolaním – za všetky tie roky sa ma nikdy nezmocnila túžba zostať na dne.

Chcel som pred dvoma hodinami zomrieť? Zošalel som? Stal sa zo mňa psychicky labilný samovrah? Zažil som už problémy s výstrojom aj komplikácie pri dekompresii, počas kariéry som si niekoľko rás myslel, že tam uviaznem, a predsa som nikdy nepocítil morbidné želanie zaspáť vo vode naveky. Musel som ten problém rýchlo vyriešiť. Postaviť sa zoči-voči realite. Znova nadviazať trvalé puto, ktoré sme si spoločne vytvorili. More bolo mojou veľkou láskou. Bez neho som nebol ničím. Bol som nikto. Musel som sa k nemu stoj čo stoj vrátiť, ísť pod hladinu, opäť sa ponoriť do vody a precítiť jej dotyk nevyhnutný pre moju vnútornú rovnováhu. Musel som za každú cenu nechať tú slabosť za sebou. Nemal som na čo čakať. Najbližšie potápanie som mal naplánované na pozajtra, hoci by som uvítal iné okolnosti. Džob, ktorý mi zverili, mala pod palcom Lujza. Bol som naozaj hlúpy, keď som si myslel, že sa s ňou nikdy viac nestretnem. A ako som si mohol myslieť, že nedosiahne to, po čom túžila najväčšmi a čo som jej nebol schopný dať?

Predošlý deň som sa dostavil do laboratória podmorskej biológie, uvoľnený, pokojný a bez akejkoľvek obavy z práce, pre ktorú ma zavolali. Vyše dvadsaťpäť rokov som bol profesionálnym potápačom. Predstava, že budem sprevádzať tím biológov, ma nemohla vyviešť z miery. Nebolo na tom nič vzrušujúce, strážiť

ich pri odoberaní vzoriek na morskem dne som nepovažoval za ktovieako zábavné. Výhodou však bolo, že sa príliš nenarobím a dobre mi zaplatia. Ľahšiu úlohu mi zveriť nemohli. Zavolali ma dva dni pred začiatkom prieskumu terénu, aby som pripravil bezpečnostné opatrenia a plán ponorov a oboznámil sa s oblasťami, kde bude prebiehať výskum. Pod vodou budem na nich už len dozerať a najneskúsenejším pomáhať. Keď som vošiel do zasadacej miestnosti, bol som pripravený na všetko okrem toho, že výskum vedie moja bývalá žena, ktorú som viac než tri roky nevidel. Čo robí na Réunione? Prečo sa jej meno vôbec neobjavilo v komunikácii? Na zlomok sekundy, sekundy, ktorá stačila, aby som zostal v šoku, som zaváhal, či sa nemám zvrtnúť na päte. Nestihol som. Len čo ma zbadala, odtisla okolostojacich a hodila sa mi okolo krku, akoby sa nechumelilo.

– Gary! Som taká šťastná, že budeme znova spolu makať. Vyžiadala som si ťa.

Zabudla na ťažký rozvod, pre ktorý sa rozhodla v hneve, ak nechcem povedať v záchvate zúrivosti? Vystískala ma a ja som tam stál ako obarený a nezmo- hol sa na slovo. Falošné objatie, ktoré v sebe nema- lo ani zmysel, ani štipku nostalgie, mi potvrdilo, že k nej necítim už vôbec nič. To bolo jediné zadosť- učinenie, ktorého sa mi dostalo. Lebo keď som ju ob- lapil, cítil som jej vypuklé brucho a všetko, čo sme preskákali, vyplávalo na povrch. Moja „bývalka“ bola tehotná. Čakala dieťa, ktoré som jej ja nevedel uro- biť. Bábätko, pre ktoré sme sa navzájom trápili a ubli- žovali si, vykričali si strašné veci, dieťaťko, po ktorom

som túžil rovnako ako ona, ale ktoré nás, hoci neexistovalo, zlomilo, zničilo naše city, rozdrvilo aj posledné odrobinky našej lásky. Odtiahla sa odo mňa a chytila za ruku chlapíka, ktorý vyzeral, akoby sa spravdľňoval, že žije.

– Zoznám sa s mojím manželom. Spoločne povieme výskum.

Podal mi ochabnutú ruku. Vedel som, že som trápny, ale mocne som ju stisol. Napokon, on bol ten, kto má moc, on sa s ňou oženil, bol otcom jej dieťaťa a mojím zamestnávateľom. Z mojej strany sa nemal čoho obávať. Pochopil som, prečo som skôr neprišiel na to, čo ma čaká. Lujza zmenila meno a nepovažovala za potrebné vopred mi oznámiť, že tam bude.

– Zdravím, Gary, – povedal mi, – veľa som o tebe počul.

Iba som prikývol a nebolo mi celkom jasné, čo mi chce naznačiť.

– Pôjde s tebou do vody ako tvoj parťák, – prerušila ho. – Ako vidíš, ja sa teraz nemôžem potápať...

Vyzeralo to, akoby sa tešila, že sa dívam, ako si hladká vypuklé brucho. Chcela ma zdeptať väčšími než za posledné roky nášho manželstva? Od chvíle, keď jej myšlienky celkom ovládla túžba po materstve, Lujza celkom stratila schopnosť empatie. Myslela už iba na seba. Ani dnes, keď hrdo otáčala brucho, sa ma nepokúsila ušetriť, nestarala sa, ako na mňa zapôsobí naše stretnutie. Zabudla, že aj ja som najväčšími zo všetkého túžil založiť si rodinu a mať deti. Zabudla, že ma opustila, lebo ma vinila z toho,

že sa nám nepodarilo splodiť dieťa. Právom, lebo iný muž jej dal to, o čom snívala najväčšmi.

– Ukážte mi svoje námorné mapy, – zahovoril som, čo mi oznámila.

Jej manžel – statočný chlap – urobil, o čo som požiadal. Ako v hustej hmle som preletel pohľadom ich podklady. Mal som toľko duchaprítomnosti, aby som sa zachoval ako profesionál, vzal si všetko, čo mi poskytnú na prípravu potápania, bez ďalšieho vysvetľovania si s nimi dohodol zraz na lodi v určený deň a rozlúčil som sa. V nasledujúcich hodinách a v noci som si donekonečna premietal koniec nášho príbehu. Pohár v mojej ruke nebol ani chvíľu prázdny. Oka som nezažmúril a zavčas rána som zaklopal u Ivana a vypýtal si od neho motorový čln.

A večer, po tom, čo som zatúžil zostať na dne, po tom, čo som ju znova stretol, som sa k tomu opäť vrátil. Ďalšia noc, počas ktorej si budem v duchu premieňať náš príbeh.

So sebaistotou a nedočkavosťou sme sa s Lujzou vrhli do spoločného dobrodružstva. Neváhali sme a za krátko po zoznámení sme sa vzali. Žili sme na cestách, ktorých jediným cieľom bolo more. Ona ako morská biologička a ja ako profesionálny potápač s množstvom záujmov, mali sme radi rovnaké veci a navzájom sa dopĺňali, ona rozvážne, ja s horúcou hlavou. Mali sme rovnaké predstavy o budúcnosti, chceli vychovávať deti na vode a vo vode a odovzdať im našu vášeň pre more. Nebol dôvod, aby sme to

oddávali. Ťahalo mi na tridsaťpäť a odmietal som sa cítiť pri svojich deťoch ako dedo. Ani Lujza, hoci o osem rokov mladšia, nemienila strácať čas. Naše pokusy ani po roku nepriniesli ovocie. S dôverou a stále zamilovaní sme sa obrátili na lekárov. Bol to začiatok konca. Začiatok konca, ktorý trval niekoľko rokov. Vyšetrenia, prvé liečby, asistovaná reprodukcia, milovanie v stanovených dňoch a termínoch. Lujza mi zakázala potápať sa ďaleko a príliš hlboko, lebo „máme byť stále spolu a nevieš, aký to môže mať na teba dopad“. Nevedel by som vymenovať všetky džoby, o ktoré som prišiel alebo z ktorých som musel vycúvať. Mesiac čo mesiac očakávanie a opäť sklamanie. Sklamanie, ktoré sa zmenilo na zjavne neprekonateľný smútok, ktorému sme však vzdorovali, lebo sme nemali na výber. „Musíme sa o to znova pokúsiť, musíme pokračovať a podarí sa to,“ omieľala mi Lujza neúnavne, keď vybadala, že strácam vieru a chuť. Náš život sa krútil len okolo otázky, či sa nám podarí alebo nepodarí splodiť dieťa. Nevládal som sa už dívať, ako si Lujza niekoľko ráz za mesiac pichá injekcie do brucha, ani pchať do seba látky, ktoré mali posilniť moje spermie. Nezvládal som, že behá z jedného vyšetrenia na druhé a dovoľí, aby do nej nešetrne strkali všelijaké predmety. Keď som mal ísť do nemocnice na tie prekliate vyšetrenia spermií, nemohol som spať. Umáral som sa otázkou, či som schopný splodiť dieťa, alebo nie. Tým väčšmi, že som nemal najlepšie výsledky. Čoraz častejšie som sa ju pokúšal priviesť k tomu, aby pripustila, že ak sa nechceme zničiť a jeden druhého stratiť, skôr či neskôr to

budeme musieť vzdať. Čoraz väčšmi som pochyboval, že budem schopný znova sa milovať so svojou ženou prosto len preto, lebo po nej túžim, a nie z donútenia, nasilu a s pocitom, že nás pri tom niektorý z doktorov sleduje, aby sa uistil, že to robíme správne. Z mechanického sexu bez lásky sa mi zdvíhal žalúdok. Bolo pre mňa čoraz ťažšie túžiť po nej, a to celú záležitosť nevyhnutne komplikovalo. Snažil som sa, ale márne, a keď jej došlo, že nemôžem, naliehala, niekedy až nepríjemne domrzala, to ma podráždilo a nakoniec sme sa zakaždým pohádali. Vyčítal som jej, čo mi vyčíta. Poznal som svoju ženu a vycítil som, že aj ona sa núti a je to pre ňu rovnako neznesiteľné ako pre mňa. „Nechcem po tebe túžiť, chcem dieťa,“ znela jej odpoveď. Zdrvujúca a krutá. Lujza bola stále beznádejne slepá k mojej bolesti, videla iba svoju. Spočiatku som to prijímal, chápal a znášal, lebo v konečnom dôsledku trpela oveľa väčšmi ako ja. No časom som stratil trpezlivosť aj pochopenie, nevládal som znášať výčitky, ktorými ma zahrňala, a vzdaloval som sa jej. Nezniesol som, čo sa s nami dialo. Stávali sa z nás roboti na plodenie. Všetko ľudské sa vytratilo. Nakoniec som jej navrhol, aby sme pouvažovali nad adopciou, a dostal som jednoznačne zamietavú odpoveď. Všetmožno som sa ju pokúšal prinútiť, aby sa zamyslela, čo vlastne chceme: stať sa rodičmi a dať všetku svoju lásku dieťaťu, ktoré budeme vychovávať. Lujza sa o to neoblomnejšie utvrdzovala vo svojom presvedčení a šplechla mi do tváre, že tomu nemôžem rozumieť, veď som iba chlap. Na moje pochybnosti zareagovala hľadaním nového špecialistu.

Nasledovalo ďalšie kolo vyšetrení. Padol konečný verdikt: nemám šancu „oplodniť vajíčko“, najmä vzhľadom na nie celkom optimálnu kvalitu Lujzinych buniek. Inými slovami, my dvaja sme sa k sebe nehodili. Od tej chvíle som pre ňu neexistoval a zvyšok konzultácie som sledoval už len ako divák. Lekár Lujze vysvetlil, že sú dve možné riešenia: zmeniť partnera alebo požiadať o darovanie spermií. Nedala mi na výber a pustila sa do boja o vzácny dar. Ocitol som sa úplne mimo hry. Kládol som otázky, ale odpovedí som sa nikdy nedočkal. Moja žena ma poslala potápať sa, akoby som jej prekážal, a ja som unikal čoraz ďalej, aby som utíšil bolesť. Najmä som však nechcel vybuchnúť, aby som nezväčšoval naše trápenie. Lujza nič nevidela, vôbec nevníkala, čo cítim, obrátila sa na mňa, iba keď bola moja prítomnosť nevyhnutná. Posledné roky ma tak vyčerpali, že som tancoval, ako ona pískala. To bolo jediné, čo som vedel pre ňu urobiť. Lekárskym tímom som potvrdil, že nemám nič proti tomu, aby vynosila dieťa od iného muža, že to je spoločné rozhodnutie, ktoré sme spolu dôkladne prebrali. Odmietol som sa nad tým zamýšľať, lebo som cítil, že koniec mojej lásky k Lujze nie je ďaleko.

Potom sa stal prvý zázrak. Lujza podstúpila všetky nevyhnutné kroky, aby mohla prijať dar. A po ňom druhý, oplodnenie prebehlo úspešne a Lujza otehotnela. Tešil som sa z toho, napriek tomu bolo pre mňa ťažké predstierať, že som šťastný. V najhlbšom vnútri som bol zničený, zdrvený, prenasledovali ma odporné myšlienky, boli mi cudzie, a keď sa vynorili, desili ma. Mojej žene urobil dieťa prvý magor, ktorý mal

dost' spermií, zatiaľ čo ja som toho nebol schopný. Bol som mrzutý, stratil som chuť do života. Hanbil som sa a zožieral ma pocit viny, napriek tomu som však k plodu v Lujzinom bruchu necítil ani najmenší náznak lásky. Nepoznal som ho, bol mi cudzí. Pokúšal som sa zo všetkých síl, chcel som veriť, že sa nám to podarí, že vďaka dieťaťku znova nájdeme jeden druhého, no Lujza ma k ničomu nepustila. Nesmel som sa k nej priblížiť, nemohol sa jej dotknúť, hoci som jej chcel iba položiť ruku na brucho, pohladiť ho v nádeji, že pocítim život, ktorý v sebe nosí. Hovorila o „svojom dieťaťku“, nie o našom. V najhlbšom vnútri ho nepovažovala za moje. Z biologického hľadiska mala pravdu. Bolo to neodškriepiteľné, lenže ja som potreboval, aby zo mňa urobila otca dieťaťa, ktoré v nej rástlo. Nemohla. Nechcela. Potvrdilo sa mi to, keď došlo k tragédii. Lujza potratila a vinu hodila na mňa. Za všetko zlé som mohol ja. Vyčítala mi, že kvôli mne už stratila niekoľko rokov ako „neplodná“. A keď počala, vysielal som negatívnu energiu a nepovzbudil dieťaťku, aby k nej zostalo pripútané. „Necítilo, že po ňom túžiš, nechcel si ho, tvoje mužské ego neznieslo, že ho namiesto teba splodil iný muž.“

Od tej chvíle veci nabrali rýchly spád. Hoci som dávno neveril v šťastný koniec, chcel som jej navrhnúť, aby sme sa pokúsili získať odstup, no nestihol som. Ozámila mi, že sa chce rozviesť, že ma nepotrebuje a som jej nanič. Neusiloval som sa ju získať späť, udržať si ju, moja láska k nej sa časom rozplynula.

Chcel som sa pokúsiť prijať, že nezanechám po sebe nijakú stopu, že nevychovam dieťa, že sa nikdy nestanem otcom, že ma možno už nebude chcieť žiadna žena, zbalil som si kufre a znova sa vydal do sveta za prácou. Ešte pred dvoma dňami som si myslel, že som našiel zdanlivú rovnováhu.

Nečakaný Lujzin návrat do môjho života bol pre mňa dôkazom, že som sa učičíkal ilúziou. Nečinne som nechal plynúť čas. Čo som od nášho rozchodu urobil? Čo som vybudoval? Pokúsil som sa nejakým spôsobom vziať život do vlastných rúk?

V deň potápania som ráno prišiel do Ivanovej reštaurácie na pláži v nádeji, že majiteľ tam bude. Ivan otváral, kedy sa mu zachcelo, podľa nálady. Odkedy sa tu pred dvoma rokmi usadil a ja som sa s ním stretával počas pobytov na Réunione, nikdy som nepátral, ako to zvláda. Bola to jeho voľba. Mal som šťastný deň, stál za pultom.

– Gary! Som rád, že ťa vidím! Všetko v poriadku? Nemusel som hádať, na čo naráža.

– Prišiel som si po výstroj.

– Je vzadu v búde.

Podakoval som mu kývnutím hlavy.

Vak, plutvy, vesta, dýchacie regulátory, bomby, potápačský počítač... Všetko bolo v dobrom stave. Hodnú chvíľu som sa na tie veci díval. Boli mojimi spojencami, mojím dychom, mojím životom. Rátal som s ich oporou. Našiel som dokonca aj telefón, ktorý som stratil, keď som zápasil sám so sebou. Nikto sa mi nepokúsil dovolať. A mne nenapadlo niekomu volať.

Ovešaný nákladom som sa vrátil do baru. Ivan mi už varil kávu. Prešiel na stranu pre zákazníkov, prisadol si a s ľahkým úsmevom na perách pozoroval lagúnu. Slnko nemilosrdne pripekalo.

– Podmienky sú ideálne, – skonštatoval. – Pôjdeš ďaleko za bariéru?

– Tri míle.

– Vedecký výskum?

Vždy o všetkom vedel. Bez ohľadu na to, v ktorom kúte ostrova sa niečo dialo. Keď som prišiel na Réunion kvôli práci, vždy o tom vedel. Prikývol som.

– Máš tam skúsených potápačov?

– Väčšinou.

– Súvisí to s tehotnou hysterkou, ktorá sa nedávno do omrzenia na teba vypytovala?

– Vedúca výskumu.

– Poznáš ju?

– Ako sa to vezme... Je to moja bývalá žena.

Prečo som mu to vyklopil? Načisto som sa pomiatol.

– Musím ísť.

Vypil som kávu na dúšok a nedal mu čas na ďalšie otázky. Odchádzal som obťažkaný výstrojom s pocitom, že nesiem na pleciach všetku ťarchu sveta. Nemal som najmenšiu chuť tam ísť.

– Gary! – zavolať na mňa Ivan.

Obzrel som sa cez plece.

– Dnes žiadne kraviny, jasné? Nebudem tam.

Zmohol som sa na úsmev.

– Pozveš ma na večeru, ak sa vrátim?

– Už na tom pracujem.

Loď plávala rýchlo. Veľmi rýchlo. Až príliš. O chvíľu sme dorazili na miesto výskumu. Stál som na prove a zožieraný neurčitým pocitom ťažoby som uprene hľadel na obzor. Vystavil som sa objatiu vetra. Objatiu, ktoré ma malo chrániť pred všetkým ostatným, pred okolím, v ktorom som si pripadal ako väzeň. Čoho? To som netušil.

S ďalšími členmi posádky som takmer neprehodil slovo, všetkým som skontroloval výstroj a uistil sa, že sa na poslednú chvíľu nič nezmenilo. K Lujze, jej mužovi a osadenstvu lode som sa správal zdvorilo. Istým spôsobom sa mi uľavilo, lebo sa mi potvrdilo, že moje vnútorné rozpoloženie nijako nesúvisí s mojím skrachovaným manželstvom. Keď som zväžil všetko pre a proti, bol by som radšej, keby ma pochytila chuť na svoju bývalú navrieskať, vykričať jej svoj hnev, keby som pripúšťal, že som rozvod stále nestrávil a že ju vlastne stále ľúbim. S tým všetkým by som sa zmieril. Vybral by som si čokoľvek, skôr než úzkosť, čo mi zvierala srdce, podlamovala nohy, vyrážala dych a z ktorej sa mi krútila hlava.

Díval som sa na nebo, aby som nemusel hľadiť na more. Hrozil som sa predstavy, že v ňom znova zatúžim zaspáť. Riskoval som, že to nezvládnem a nebudem schopný splniť úlohu, ktorú mi zverili. Keby som sa dole znova opustil a niekto by ma potreboval, pravdepodobne by som nebol schopný zareagovať. Nemysliteľné. Pred hodinou som bol presvedčený, že to zvládnem. Všetko som si rad za radom rozobral. Minule som sa vyšinul, ale mal som na to fyzické dôvody – únavu a opicu – a psychické dôvody –

roztrpčenosť a nervozitu –, nevedel som sa sústrediť, preto som pri potápaní nebol schopný na problém zareagovať. Všetko vysvetľoval môj závrat. Naopak, nič nevysvetľovalo nechť vyviaznuť vlastnými silami a apatiu. Najmä však nič neospravedlňovalo moju dnešnú nevôľu potápať sa.

Prečo? To sa mi nikdy nestalo. Vždy som skôr patril k tým, ktorí sa potápali aj za nepriaznivých podmienok, dokonca aj keď som vedel, že by som nemal. Vystavoval som sa nebezpečenstvu, stále som riskoval a myslel si, že si musím počkať, kým zostarnem, kým budem naozaj starý, aby som zmúdrel a viac neriskoval. Vždy som bol pripravený skočiť do vody, hoci to malo byť iba na chvíľu. S výstrojom alebo bez – mal som v obľube aj nádychové potápanie –, vždy som do toho šiel. Cítiť vodu, ponoriť sa do nej bola pre mňa životne dôležitá, hlboká vnútorná potreba. Akoby som bol schopný dýchať iba vo vode, keď sa mi v skutočnosti nedostávalo vzduchu či keď som nasával do pľúc vzduch z prístroja. Volala ma. Vťahovala ma. Voda bola mojou drogou. Drogou, ktorej som sa nechcel zbaviť. Všetci potápači na svete mali nehody a ťažkosti, napriek tomu s tým nesekli. Lahostajnosť k tomuto potápaniu ma odzbrojila. Nebol za tým strach, šlo o čosi hlbšie. Akoby bol môj nedávny závrat spúšťačom precitnutia. Ale z čoho?

– Si pripravený, Gary? – zavolala na mňa Lujza.

Boli sme na mieste. Bol som taký ponorený do rozporuplných myšlienok, že som si to neuvedomil, dokonca som nepočul, o čom sa rozprávajú. Otočil som sa. Všetci mali na sebe výstroj, kombinézy za-

pnuté, plutvy na nohách, bomby na chrbte. Niektorí už sedeli a čakali iba na moje znamenie, aby sa ho-reznačky vrhli do vody. Navliekol som si zvyšok ska-fandra. Mal som pocit, akoby mi čosi zovrelo útro-by, obľiala ma horúčava. Inštinktívne som sa naklonil nad hladinu a ošpliechal si tvár. Modlil som sa, aby som sa vzchopil a usporiadal si myšlienky. Bolest'. Zo-vrela ma obludná, vnútorná bolesť.

Čo tu vlastne stvárať? Hráť sa na opatrovateľa biológov! Azda sa nechcem nasledujúce dve hodiny dívať, ako sa tvária, že tam nie som. Ja mám pred-sa na viac! Kedysi som si mohol dovoliť domýšľavosť najlepších. Ale to bolo tak dávno, pripadalo mi to také vzdialené, takmer ako v inom živote. Dnes som bral všetko, na čo som natrafil, aby som sa niečím za-mestnal a zarobil si. O adrenalíne a nadšení nemohlo byť ani reči.

Ako z toho vyviaznem? Odmietal som sa do nie-čoho nútiť, cítiť sa ešte úbohejší. Odmietal som vyze-rať ako zbabelec. Tá štipka dôstojnosti a kúsok ega mi ešte zostali. Lenže neprichádzalo do úvahy, aby som sa ponoril. Všetkých naokolo som sa obával väčšmi než žralokov, ktorí sa možno premávali pod nami. Odrazu mi niečo napadlo, musel som sa nad tým v duchu zasmiať. Ako by zareagovali, keby som im oznámil, že pre žraloky, ktoré boli pred chvíľou spo-zorované, bolo potápanie zrušené? Bolo žalostné, ako som sa usiloval nájsť výhovorku. Musel som to rýchlo premyslieť. Sklonený nad hladinou som zbadal svoj odraz. Videl som zachmúrenú tvár. Smutnú tvár ne-šťastníka. To som nebol ja. Človek, ktorý sa na mňa

díval, rozhodne nemal nič spoločné s chlapíkom, ktorým som bol kedysi a ktorým som mal byť aj dnes. Na tomto mieste som nemal čo robiť. To svoje som si musel nájsť sám. Zhlboka som sa nadýchol, akoby som sa chystal zadržať dych. Vo vzduchu, ktorý som nasal do pľúc, som hľadal odvahu popasovať sa s realitou. Vyrovnáť sa s ňou. Chcel som sám seba presvedčiť, že priznať zlyhanie nie je hanba.

Keď som sa cítil dostatočne sebaistý, vzpriamil som sa.

– Mrzí ma to, ale do vody nepôjdem.

– Čože? – ohradili sa podaktorí. – Čo to má znamenať?

Bol som pripravený im čeliť. Celkom proti svojej vôli som sa stretol s Lujziným pohľadom. Hoci som u nej očakával skôr výraz nespokojnosti, znepokojene sa zamračila. Bol som pripravený aj na to, že na mňa zatlačí.

– Nebudem sa potápať, – pokračoval som. – Necítim sa dobre. Myslel som si, že to bude v poriadku, ale mylil som sa. Mrzí ma to. Nepôjdem s vami, ale to vám nebráni pustiť sa do práce, takmer všetci ste skúsení potápači. Znova vám skontrolujem výstroj a uisťím sa, či sú podmienky stále dobré. Budem vás sprevádzať z lode. Mal som zaistiť iba vašu bezpečnosť. Prizvali ste ma ako dozor.

Nedal som im čas zareagovať, vyzliekol som si vrchnú časť kombinézy a pustil sa do práce. To bolo najmenej. Mal som predstavu o schopnostiach každého člena tímu, preto som nanovo zostavil dvojice, zrevidoval poradie ponorov a návratov nad hladinu.

Musel som byť dosť presvedčivý, lebo sa mi nikto nepokúsil protirečiť. Vzal som si bokom Lujzinho manžela, najlepšieho potápača v tíme. Napadlo mi, či nás nechcela nechať súťažiť. Bolo mi to jedno. Nech sa zabáva, ako chce.

– Skočíš prvý a povedieš ich na dno. Je to na tebe. Ideš!

Bol taký plachý, že sa nevzoprel môjmu rozkazu. Chytil sa svojho partáka a vrhli sa do vody. O pár minút som za nimi poslal ďalšiu dvojicu, pokračoval som, až kým na lodi zostala iba Lujza, námorník a ja. Nevšimám som si ju, oprel som sa o zábradlie a pozoroval hĺbočinu. Stále som ich viac-menej všetkých videl a sledoval hodinky. Všetko šlo ako po masle. Nemusel som sa prekonávať, nikto ma nevolal na pomoc. Znova nadobudnutá autorita ma vykoľajila. Počul som, že Lujza kdesi za mnou pripravuje nádoby na vzorky. Pregĺgal som slzy, a to som naozaj nemal vo zvyku. Plakal som zriedka, no nie z hanblivosti či pre pomýlenú chlapeckú hrdosť, skôr preto, lebo som to nepotreboval. V tej chvíli som však plakal, bolo to silnejšie než ja, lebo som pochopil, ako veľmi som si zničil život. Na nahom pleci som pocítil dotyk ruky. Náhlivo som si utrel tvár.

– Čo ti je? – spýtala sa Lujza.

Zabudol som, že napriek všetkému bola osobou, ktorá ma pozná najlepšie. To človeka vykoľají. Keď vyslovila otázku, v hlase jej znova zaznel nežný tón, ktorý som nepočul celé veky. Bolo to úprimné alebo nie? Chcel som veriť, že prvá možnosť je správna, aby som našiel pokoj, aby som mohol veriť, že som ľúbil

dobrého človeka. Napriek tomu som pred jej rukou uhol. Od nej som útechu nečakal. Ona už pre mňa nemohla urobiť nič.

– Som unavený. Nič viac.

– Možno som ťa nemala žiadať, aby si nás spre-vádzal.

– Teraz už nemá zmysel sa nad tým zamýšľať... a keď sa to tak vezme, zdá sa mi, že s tebou to nemá nič spoločné.

– Čo máš v pláne?

– Zdvihnem kotvy.

– Ujdeš. Vždy si ušiel, Gary.

Vzpriamil som sa, týčil som sa nad ňou v celej svo-jej výške. Necúvla. Bola všemocná.

– Nebolo veľa toho, čo by ma zadržalo.

A to platí doteraz.

Napadlo mi to aj pri poslednom potápaní. Bol som tou myšlienkou čoraz posadnutejší.

Lujza sklopila oči.

– Dávaj na seba pozor, Gary, prosím.

– Aj ty. Postaraj sa o vás oboch, – povedal som a pohľadom skĺzol na jej brucho. – Prepáč, musím dohliadnuť na vynáranie.

Až do návratu do prístavu sme spolu neprehodili ani slovo.

~ 3 ~

Erin

Prenikavá melódia mi pílila uši. Ten rámus privolal hmlisté spomienky. Aké? To som netušila. Reflex, ktorý doteraz driemal v hĺbinách mojej pamäti, ma nabádal, aby som si pretiahla prikrývku cez hlavu. Čo je to za zvuk? Rušil ma, a predsa som mu načúvala. Napriek všetkému som sa v rozčúlení pokúšala zistiť, odkiaľ obťažujúci hluk prichádza. Prevracala som sa pod prikrývkou v nádeji, že utíchne. Nie. To zvonenie ma volalo, vytrhlo ma zo spánku.

Zo spánku...

Ja som spala?

Nehýbala som sa, napriek tomu som sa cítila ochromená. Vykolažená. Ktokoľvek iný by tresol po budíku a vypol ho. Ja nie. Konečne plnil svoje poslanie. Dlho som ho počúvala, aby som sa uistila, že je to skutočne tak. Počúvala som ho s dojatím. Jeho zvonenie mi pripadalo ako najkrajší a najneuveriteľnejší zvuk, aký som kedy počula. Vyše sedem rokov som mu nedala

príležitosť zaznieť, lebo som sa zakaždým zobudila skôr, než sa spustil. Napriek tomu som ho večer čo večer s vervou nastavila. Niektoré návyky som si prosto musela zachovať, aby som sa udržala nad vodou.

Oddaľovala som okamih, keď pootvorím oči. Chcela som, aby noc trvala čo najdlhšie. Tak veľmi som sa obávala, že zistím, že je to len sen. Sen, ktorý už dlho vedome snívam. Sen o pokoji a vyrovnanosti, ktorý mi unikal a bol pre mňa neprístupný. Naozaj som nerušene spala, nemala nočnú moru, nestrhávala sa zo sna a nehmatkala po posteli? Naozaj mi nevyrážal dych pocit chladu z prázdneho miesta vedľa mňa? Zatiaľ čo moje viečka naberali silu a chveli sa, po líkach sa mi skotúľali slzy. Dusila som vo vankúši mohutné oslobodzujúce a uzdravujúce vzlyky. Boli to len slzy radosti, úľavy a úžasu. Slzy prekvapenia. Cítila som sa taká ľahká. Nejasná úzkosť zakorenená hlboko v mojom vnútri a bujnejúca ako nádor sa konečne rozplynula. Akoby ma uplynulá noc umŕtvila, aby bolo možné odstrániť aj jej posledný zvyšok. V živote som nebola šťastnejšia, že som podstúpila chirurgický zákrok.

Moja myseľ a ja sme boli konečne pripravené nechať *ho* odísť. Nikdy naňho nezabudneme, to bolo celkom isté, ale budeme schopné s tým žiť. Lepšie povedané bez... bez *neho*. Bez jeho tieňa vznášajúceho sa nad nami. Poznačil nás. Zanechal na nás nezmatateľnú stopu. Chcel, aby sme si *ho* zachovali v spomienkach, vybavovali si *ho*, premýšľali o *ňom*. Chcel nás prenasledovať, riadiť náš život a môj spánok. S tým je koniec. Zbavila som sa hnevu. Dlhو som cí-

tila, že slabne, hoci občas ešte vytasil zbrane. Zákerne ma bodol, keď som to nečakala. Trne sa otupili. Mala som dosť hrubú kožu, neprenikli hlboko. Bola som tvrdšia, stala som sa nedôverčivou, ale bola som opäť šťastná a nemyslela viac na to, čo som stratila.

O mŕtvych sa hovorí, že odišli.

To je omyl.

Mŕtvy neodišiel. Mŕtvy človek už nežije, a hoci to môže znieť ako jemný významový odtienok, rozdiel je skutočný. Sedem rokov som o tom premýšľala každú sekundu, každú minútu, každú hodinu, každý deň, každú noc. Keď máme šťastie – ak v takom prípade vôbec možno hovoriť o šťastí –, môžeme sa so zomierajúcim rozlúčiť, sprevádzať ho v posledných chvíľach. Mŕtvy po sebe zanechá telo, pravdaže studené a s vyhasnutým srdcom, ale predsa len telo. Môžeme ho posledný raz objať, prihovoriť sa mu, vykričať mu svoj hnev, že nás opustil, môžeme veriť, že na nás niekde počká. Mŕtvy nezradí. Mŕtveho pochováme, dáme spáliť, vieme, kde odpočíva v pokoji, kde je jeho popol. Dokonca ho môžeme navštíviť. Mŕtvy jestvuje a necháva odtlačok, stopu svojej pozemskej púte.

Odišiel? Nie.

Kto odišiel, akoby nikdy ani nebol. Akoby bola jeho existencia len preludom, akoby nikdy nebola skutočná. Kto odišiel, stáva sa príznakom. Bájnou bytosťou.

O tom, kto odišiel, nič nevieme. Nevieme, kde je, čo robí a s kým. Neprítomnosť toho, kto odišiel, nás núti, aby sme sa strhli pri každom buchnutí dverí.

Ten, kto odišiel, nás svojou neprítomnosťou drží v strehu. Nikdy sa nedozvieme, či je nažive, alebo zomrel. Nikto nám to nikdy nepovie. Nevieme, prečo odišiel. Večer si ľahneme do postele s človekom, o ktorom si myslíme, že ho poznáme. Milujeme sa s ním, zaspíme v jeho náručí. A ráno sa zobudíme sami v studenej posteli a on tam nie je. Vyparil sa a nezanechal po sebe ani stopu. Z vlastnej vôle.

Po človeku, ktorý odišiel, nezostane vdova.

Zostane žena, od ktorej odišiel muž.

Keď človek odíde, nie je nič, na čo by sme sa upli. Spomienky strácajú hodnotu, pohltila ich zrada. Sme osamelí, hľadáme vinníka a sme stratení. Sledujú nás a súdia, niekedy sa nám, hoci ťažko, dostane útechy.

Keď človek odíde, musíme si zvykať a napokon prijať, že o ňom nič nevieme. To si vyžaduje čas. Veľa času.

Bála som sa, že je to na celý život. Mýlila som sa.

Môj manžel a otec našich troch detí odišiel pred siedmimi rokmi a niekoľkými týždňami. A ja som konečne začala snívať, čo pekné, príjemné a radostné ma čaká.

Noc, čo sa zavíšila prebudením, ktoré nenávidia všetci okrem mňa, ukončila moju nespavosť posledných rokov. Okrem všetkého ostatného ma obral o noci, o sny a spôsobil mi nočné mory. Svoje noci som získala späť. Konečne som si mohla odpočinúť.

– Mami?

Usmiala som sa cez slzy, keď som za dverami spálne začula tichý hlások najmladšieho syna Mila, kto-

rý ma nikdy nevidel vylihovať v posteli. Mal iba rok, keď som prišla o spánok.

– Milo! Buď ticho, mama spí, a to je dobre, musíme ju nechať.

Odyseus, môj prvorodený, môj ochranca, môj šestnásťročný veľkáč, pán domu, hoci som robila všetko, aby sa tej úlohy nemusel ujať.

– Mama spí?

Znepokojený hlas patril môjmu milovanému dievčatku, mojej Lou, ktorá sa ustavične bála o svoj svet, svoje oporné body, bratov a o mňa.

Moje tri deti, moje tri lásky, moje tri dôvody, pre ktoré som žila a nevzdala sa.

– Všetko je v poriadku, deti, všetko je v poriadku.

– Naozaj? – spýtali sa jednohlasne.

– Prisahám. Len sa mi trochu ťažšie vstáva. Pusťte sa do raňajok bezo mňa, o chvíľu som tam.

Prišla som do kuchyne a vystískala ich silnejšie ako zvyčajne. Milo sa na nič nepýtal, iba si užíval tuhé objatie. Odyseus a Lou sa pri pohľade na mňa zarazili a na rozdiel od Mila sa na mňa spýtavo pozreli. Pomyšlela som si, že vyzerám lepšie vyspatá, hoci som predpokladala, že na to, aby som pôsobila naozaj odpočinuto, jedna noc nestačí. Moje ranné vylihovanie si nemohli veľmi pamätať. Namiesto odpovede som sa na nich blažene usmiala a prisadla si. Sučka Douce sa priplichtila a ľahla si k mojím nohám. Po dúškoch som si uchlipkávala z kávy a obdivovala svoje deti. Keď sa na ne človek pozrel, nevedel by si predstaviť, čím všetkým prešli a ako vyrastali. Nieкто by